

MI LESZ A PÉNZZEL?

Már tudnillik az a pénz, amiből olyan kevés van. Mivel lehetne segíteni ezen a világszerte fojtogató nyavalyin, mely járványzerűen terjedő Kanadát is karmál között szorongatja. Egyszere szerint erre az egyetlen orvossá az úgynevezett "infláció". Ezt a szót: infláció, újabban mind gyakrabban halljuk s már komoly emberek is azt hangoztatják, hogy rajtuk már csak az infláció segíthet.

Infláció (angolul inflation, ejtsd infle's-n, azaz tulizot; forgalom) alatt röviden azt értjük, hogy a bankpórt a roszdától megint megtakarítják s jól beolajozva, gyors működésbe hozzák. Pénz nyomnak tehát s ezt arra való tekintet nélkül, hogy van-e aranyban, avagy külföldi nemes valutában, devizákban megfelelő fedezet, forgalomba hozzák. Pénzünk vásárlóképessége így természetesen megromlik, s ez az eredményezi, hogy ingatlanok és áruk az ára egyaránt felszökik. Az ilyen alapon léte- sült vásárlások természetesen még nagyobb pénzforgalmat igényelnek, mert a tapasztalat szerint az árak nagyobb arányban emelkednek, mint amennyivel a fedezetlenül kibocsátott bank- körtömeg a régi állapotot meghaladta. Így folytonos pénzsűke áll be, amint ezt Németországban, Ausztriában és Magyarországon láttuk, ahol az u. n. inflációt végig csinálták. Olyan pénz- sűke állt be, hogy az üzleti bonyolításokhoz igénybe vett pénzért heti, később pedig napi kamatot is fizettek. Jól jegye- zük meg tehát, hogy az inflációt csak az elején követi pénz- bőség, azután állandó pénzhiány uralkodik.

Ezen csak úgy lehetett segíteni, hogy a bankpórt foko- zottabb működésbe hozzák s újabb bankköteleket dobta a kormányok forgalomba, mert e téren aztán nincsen megállás. — miglen az ilyen pénzszeméttel megtöltött külföldi tőkék meg nem unták a dolgot és a lábrakapott spekulációnak, tob- zódásnak vetve, az illető országok pénzének vásárlóké- pességét megszárdították. Ezt nevezték stabilizációnak.

Sok országban a fenti értelemben vett infláció nem volt, de a pénz értéke is évről-évre csökken addig, amig ugyancsak külföldi segítséggel stabilizálódott. Akkor ettől várták a gyó- gyulást a közgazdászok, ma pedig a féktelen bankpórt hozná meg azt. Szent igaz, hogy az adások így tartozásukat az elé- rlektelenedett pénzzel a mellényzsebből kifizetik. Az is igaz ugyan, hogy a takarékoskodó emberek bórén, dehát — ugy mondják — ez a kisebbik baj lenne. Most már csak az a kérdés, vajjon ezzel véglegesen reñdjé jönnének-e? Nem!

Kanada egyszer már ott tartott, hogy birtokait tehermen- tesek voltak, dukált a pénzben és mégis tönkrement. Az inflá- ció alatt újfént megszabadulnánk az adósságtól, de körülbelül tíz év múlva ugyanott tartanánk, ahol ma. Miért?

Nem fecsérülünk sok időt annak fejtegetésével, hogy a már választ állandó pénzsűke mit eredményezne, hogy továbbá az a pénz, amit ma kapnék akármérett, már holnap kevesebbet ér, tehát kevesebbet vásárolhatok vele. Pénzem a fiókban is el- értékeltelenedik, viszont, ha bármit vásárok vele, akkor is veszi- tek, mert másnap már olcsóbban vehettem volna meg. Csak az járna jól, aki adósságot csinál s azzal vásárol pl. ingatlant; később eladna egy részt belőle s ebből kifizeti a tartozást. Ha

azonban mindenki ezt akarná csinálni, akkor ez az ábrándos spekuláció már eleve meghiúsul, mert senki sem akadna, aki előre adjon el, hogy később kapjon pénzt. Hopp — itt vannak a bankok, azok majd csak segítenek. Ez már igaz, búsás ka- matért bizony, segítenek ők!

A valódi baj azonban csak részben rejlik ebben. Más flet- tomos ellenség óiálkodik mögöttünk és lassan fojtogat bennün- ket. Ez a nagyipar, amelynek termékeit állandóan szertelenül magas vámokkal védtek és védik ma is a külfölddel szemben. Ez az egyoldalú vámvédelem azt eredményezi, hogy a mezo- gazdasági termékekért — mindegy, hogy stabilizált, vagy inflá- ciós pénzben-e — a békebeli arányra viszonyítva, az ipar- cikkek árának átlagban csak egyharmad részét kapjuk. Ez az aránytalanság pedig tíz év alatt éppen úgy elsorvaszt bennün- ket, mint ahogy a múltban történt.

Az inflációval csak úgy érne Kanada cél, ha ezzel párhú- zamosan az olcsó mezőgazdasági termékekért cserébe olcsó ipar- cikket kapnánk. Nem bányuk mi, akármilyen alacsony is le- gyen a mezőgazdasági termék ára, csak szálljon le másfelől az iparcik értéke is a békebeli arányra. E nélkül az inflációval csak úgy járunk, mint a kártyás emberek. Hol egyik nyer, hol a másik, a végén mindketten a pénzre a pinkába vándorol. Ez a pinka nálunk a nagyipar és a nagyiparral szövetkezett bizo- nyos bñkok csoportja, amelyek évek hossza sora óta piócámód- ra szipolyozták az ország lakosságát.

Igazságot a csiki székelyeknek

Hosszas küzdelem után sike- rült elérni, hogy a csiki székelyek óriási sérelmét, a magánja- vak elvételének ügyét a Nép- szövetség áttanulmányozta és megismerte. A nemzetközi bi- zottság jogosnak találta a székely panaszait és intézkedé- seket tett az orvoslás érdekében. A székelyek megbízottjai s a kormány között a tárgyalá- sok megindultak. Ebből az alkalomból dr. Balogh Arthur, aki egyik legtevékenyebb har- cisa volt a székelyek igazsá- gának tüzetes ismertetését írt a csiki magánjakar jelentőségé- ről. A kérdés általános ma- gyar nézőpontból is óriási fon- tosággal bír és így bizonyára érdeklí Kanadába szakadt székely véreinket is:

A gyászos emlékezetű liberá- lis kormány a magyar kirá- lyságot szemben talán leg- igazságtalanabb, legellenesé- sebb cselekedete a Csikmegeyi "Magánjakar" név alatt ismert hatalmas székely közbonyon- nak elkobozása volt az 1923. év- ben.

Ennek a vagyonnak a törté- nete röviden a következő: Mária Terézia uralkodása a- latt, az 1762-64 években szer- vezték Magyarországot és Erdélyt déli és keleti határvonalán a határréi katonaság intézmé- nyét. Az 1764. évtől határ- őrkéte fejeztek fel a csiki és háromszéki székelyeket is, akik két gyalogzedret és egy huszárezredet alkottak. A ha- tárőr katonai szolgálat súlyos teher volt a székelyekre, mert ruháról, lóról és felszerelésről is nekik kellett gondoskodniuk. Ezért aztán II. József császár azokat a havasi birtokokat, a- melyek az 1769. évi határren- dezés alkalmával visszakerül- tek Erdélyhez, 1783-ban a székely

határréi katonaságnak a- dományozta, hogy könnyiten a határréi katonaságot terhel- je. József ugyanakkor még sokkal nagyobb birtokot ado- mányozott a naszói és karán- sebesi rumán határréjének. 1851-ben feleszlatták a határ- őrkatonaságot. A székelyek az 1848. évi magyar szabadság- harcban természetesen a leg- hibébb védelmezői voltak a ma- gyar igazságnak. Ezért aztán I. Ferenc József 1851-ben a csiki és háromszéki határréj birt- okait elkoboztatta. A rumá- nok ellenben 1848-ban a ma- gyarok ellen fordultak és az osztrák császár mellé álltak. Ezt I. Ferenc József azzal jutal- mazta meg, hogy a naszói és karánsebesi birtokokat a volt rumán határréj családának adta. Az osztrák önkényura- lom 1867-ben véget ért. Létre- jött a kiegyezés az uralkodó és a magyar nemzet között. I. Fe- renc József 1869 évi "legkegye- sebb elhatározásával" a székely határréi családok összes javait a székelyek művelődési és gaz- dasági előmozdítására visszaad- ta. Ettől az időtől fogva a va- gyont az ahhoz jogosult határ- őri családok leszármazói, jóvá- hagyott alapszabályok szeri- ut, önállóan kezelték az e célra be- állított igazgatóság után, mint korlátlan tulajdonosok. Ez a rendezett jogi állapot 1923. évi április haváig tartott, amikor a vagyont az akkori liberális ru- máni kormány elvette.

A Csikmegeyi Magánjakar i- gazgatósága előbb az ország- ban levő fórumoknál kísérlete- lte meg, hogy a nagy igazságtá- núságnak helyrehozását kieszkö- zölje, de eredmény nélkül. Pe- rüháról, lóról és felszerelésről is nekik kellett gondoskodniuk. Ezért aztán II. József császár azokat a havasi birtokokat, a- melyek az 1769. évi határren- dezés alkalmával visszakerül- tek Erdélyhez, 1783-ban a székely

határréi katonaságnak a- dományozta, hogy könnyiten a határréi katonaságot terhel- je. József ugyanakkor még sokkal nagyobb birtokot ado- mányozott a naszói és karán- sebesi rumán határréjének. 1851-ben feleszlatták a határ- őrkatonaságot. A székelyek az 1848. évi magyar szabadság- harcban természetesen a leg- hibébb védelmezői voltak a ma- gyar igazságnak. Ezért aztán I. Ferenc József 1851-ben a csiki és háromszéki határréj birt- okait elkoboztatta. A rumá- nok ellenben 1848-ban a ma- gyarok ellen fordultak és az osztrák császár mellé álltak. Ezt I. Ferenc József azzal jutal- mazta meg, hogy a naszói és karánsebesi birtokokat a volt rumán határréj családának adta. Az osztrák önkényura- lom 1867-ben véget ért. Létre- jött a kiegyezés az uralkodó és a magyar nemzet között. I. Fe- renc József 1869 évi "legkegye- sebb elhatározásával" a székely határréi családok összes javait a székelyek művelődési és gaz- dasági előmozdítására visszaad- ta. Ettől az időtől fogva a va- gyont az ahhoz jogosult határ- őri családok leszármazói, jóvá- hagyott alapszabályok szeri- ut, önállóan kezelték az e célra be- állított igazgatóság után, mint korlátlan tulajdonosok. Ez a rendezett jogi állapot 1923. évi április haváig tartott, amikor a vagyont az akkori liberális ru- máni kormány elvette.

A Csikmegeyi Magánjakar i- gazgatósága előbb az ország- ban levő fórumoknál kísérlete- lte meg, hogy a nagy igazságtá- núságnak helyrehozását kieszkö- zölje, de eredmény nélkül. Pe- rüháról, lóról és felszerelésről is nekik kellett gondoskodniuk. Ezért aztán II. József császár azokat a havasi birtokokat, a- melyek az 1769. évi határren- dezés alkalmával visszakerül- tek Erdélyhez, 1783-ban a székely

határréi katonaságnak a- dományozta, hogy könnyiten a határréi katonaságot terhel- je. József ugyanakkor még sokkal nagyobb birtokot ado- mányozott a naszói és karán- sebesi rumán határréjének. 1851-ben feleszlatták a határ- őrkatonaságot. A székelyek az 1848. évi magyar szabadság- harcban természetesen a leg- hibébb védelmezői voltak a ma- gyar igazságnak. Ezért aztán I. Ferenc József 1851-ben a csiki és háromszéki határréj birt- okait elkoboztatta. A rumá- nok ellenben 1848-ban a ma- gyarok ellen fordultak és az osztrák császár mellé álltak. Ezt I. Ferenc József azzal jutal- mazta meg, hogy a naszói és karánsebesi birtokokat a volt rumán határréj családának adta. Az osztrák önkényura- lom 1867-ben véget ért. Létre- jött a kiegyezés az uralkodó és a magyar nemzet között. I. Fe- renc József 1869 évi "legkegye- sebb elhatározásával" a székely határréi családok összes javait a székelyek művelődési és gaz- dasági előmozdítására visszaad- ta. Ettől az időtől fogva a va- gyont az ahhoz jogosult határ- őri családok leszármazói, jóvá- hagyott alapszabályok szeri- ut, önállóan kezelték az e célra be- állított igazgatóság után, mint korlátlan tulajdonosok. Ez a rendezett jogi állapot 1923. évi április haváig tartott, amikor a vagyont az akkori liberális ru- máni kormány elvette.

alap nélküli elvételét sem a többséggel szemben hátrányos elbánásban részesítését nem en- gedi meg. Ezért volt az első pill- nanattól fogva teljesen világos a panaszok alaposága, a jogré- telemek kétségtelen fenfor- gása. A székely-magyarok hátrányos elbánásban részesítésé- nek súlyát még növelte az, hogy a naszói és karánsebesi rumán vagyonok, amelyeket meghagytak, tízszer olyan na- gyok, mint a Csikmegeyi Ma- gánjakar. Ez utóbbi ugyanis 62,604 hold, míg az említett ru- máni vagyonok összesen 613,000 holdat tesznek ki.

A Magánjakarat az a libe- rális rumán kormány, hogy azok az Agrár- bizottság határozata szerint ál- lami javakat kaptak, tehát a rumán államra szálltak. Ezt a- z azonban csak az Agrárbizottság találta ki Constantinescu rende- letére, igazoln azonban semmi- vel sem tudta. Az elvétel alap- jait I. Ferenc Józsefnek 1869. évi rendelete már magában is megdöntö. Abban az van mon- dva, hogy a Magánjakarat teljes tulajdoni joggal, örökre vissza- adja a határréi családok leszá- rmazóinak. Hát akkor hogyan lehetnek azok állami tulajdon? Nagy erőszakosság és rosszka- rat kell az ilyen világos beszéd elcsavaráshoz. Aztán ha a csiki vagyont állami tulajdon volt, akkor az volt a naszói és ka- ránsebesi is. De ezekre termé- szetesen nem fogták rá, hogy állami tulajdonok, mert akkor ezeket a rumán vagyonokat is el kellett volna venni.

Genben nem egykönnyen foglalnak állást a kormányok- kal szemben. A Magánjakar á- gyében azonban olyan nyilván- való volt a kisebbség esett sé- relem, hogy az előtt nem lehe- tett szemt hunyni. Ezt a pa- naszok kifejtésére a két év a- latt beadott újabb bizonyítékok mind kétségtelenebbé tették. A

GOMBLYUKBAN PIROS VIRÁG

IRTA: DALLOS SÁNDOR.

A csavargó este érkezett meg. Nem lehetett tudni, honnét, mi- lyen tájakról. A hegyek felől jött, annyi bizonyos, már mesz- szről lehetett hallani a kurjongatásait s az asszonyok feltá- gyeltek a vacsorafőzés mellől a hangra: ejnye, ki érkezhetik? Megálltak a tüzhelyek előtt és figyeltek kifelé, hátat fordítva a fővő ételnek. Egyik-másik ki- állt a konyhaajtóba, ernyőt csi- nál a szeme elé s az utra né- zett, amelyken rég megerke- zett a csorda. Mert a sőtét már kezdte oltogatni a fák foltjait s a harangozó ott állt az ingó ha- rangkötélnél. Nyolc óra volt este- felé.

Mi az? — kérdezték az em- berek a csóndesen égő pipák mellől, látva az asszonyok ki- váncsiságát s hallva a reszelős tenort az ut felől, de aztán ma- guk se vártak feleletet a kérdé- re. Eh, valaki énekel! Vissza- sűpedtek magukba s hallgat- ták, hogy perceg a pipákban a tűz. Nyirkogott a nagykutnál a kutgém, itattak, virgonckodó lo- vak patái csattogtak a szilvák utakon, edények zörögtek, pis- logni keztek fönt a csillagok s az este láthatatlan kezei finom vattával párnáznak kezdték a dol- gok és az élet szöveget. Este volt, szeptember közepén tu- lómár. A kérges kezű emberek megfáradtak a szántásban-ve- tésben, nem figyeltek az ének- szóra. Talán zavarta is őket. — Valami csavargó! — mon- dották az asszonyoknak.

Vándor — felelték azok, mert gyöngédebbek voltak. És elgondolkodtak; talán a mesé- ken, vagy azokon az ismeretlen és soha meg nem nevezhető fi- nom vágyakon, melyeket a bur- regése se tud kifejezni, iszo- nyu messzire hívó nosztalgia- kon, amik miatt nincs a csók-

gázdagok és vannak ágrólzá- kaadtak. Az előbbieket akármint tesznek is, csak dől hozzájuk balmi vénre ők s azt érzik, hogy a csillagok fényének hangja van. Az ám! S a vándor énekel. Magas, teli hangja van, mintha uj j között fűzfahéccsal rik- kangatnak s milyen furcsa dal! Messziről hozott nóta, errefelé ifyet nem énekelnek:

Bőlénycsizmában jár a szél,
Kurjongat, megszur, kedve dér,
Sót hint szemembe, szája kék:
No, vén csavargó, állj odébb!

A hang beszáll a konyhákba s ahogy közelebb ér, öblökből neviszhangot vernek rá a falak- ra akasztott zománcedények, fi- nonnan csegetni kezd a rézmoz- sár s lassan megtelnek a nyit- tott ajtó konyhák a hanggal. Szája kék... Odébb-odébb...

A csavargó meg jön és nem tudja, hogy a zománcfalek a rézmozsárak visszahanganak az énektől. Nem tudja bizony, mert rég volt, mikor ő még meg- rége, valaki énekel! Vissza- sűpedtek magukba s hallgat- ták, hogy perceg a pipákban a tűz. Nyirkogott a nagykutnál a kutgém, itattak, virgonckodó lo- vak patái csattogtak a szilvák utakon, edények zörögtek, pis- logni keztek fönt a csillagok s az este láthatatlan kezei finom vattával párnáznak kezdték a dol- gok és az élet szöveget. Este volt, szeptember közepén tu- lómár. A kérges kezű emberek megfáradtak a szántásban-ve- tésben, nem figyeltek az ének- szóra. Talán zavarta is őket. — Valami csavargó! — mon- dották az asszonyoknak.

Vándor — felelték azok, mert gyöngédebbek voltak. És elgondolkodtak; talán a mesé- ken, vagy azokon az ismeretlen és soha meg nem nevezhető fi- nom vágyakon, melyeket a bur- regése se tud kifejezni, iszo- nyu messzire hívó nosztalgia- kon, amik miatt nincs a csók-

áradnak a csipösülő levegőben, csőrömpöl a fazék, villákt ke- resnek és kinyitják a tüzhely- ajtókat. A macska a frissen fejt tejet nyal s az istállóban szu- szognak a tehének. Szemben, ahol az orvos lakik, a nyitott ablakból zongora szól.

A csavargó áll egy darabig s nézi a lányt. Maga lent áll az udvaron.

Jóestét! — szól és föllep az ámbitusra, ahol a bíró ül és pipázik.

Szállást kérnék az éjszák- ra. De szeme a bíróról gyakorta a lányra téved. Most a lámpa- fényben látszik, hogy magster- metű, sovány és kékszemű em- ber, fekete, jókora karimájú ka- lapja van, ing, kabát, a nad- rága se rongyos vékony, szür- ke celt, elöl, bakacska orrán a talp és bór közt beakadt pár fűszál s kabája gomblyukában egyetlen szál apró, piros vi- rág ágazdik. Talán bíborhe- re vagy késő balticim. Valami friss derű árad belőle, ruháján a duzzadt bírók szaga, melyen délután fektült, keze szagos-mű délután illatos s szeme ragyogó s tiszta. Botja levágott nyirfa- ág.

desen énekelni kezd. Az élő házakat se zavarrá. A sarokban pislog a mécses, az állatok fuj- nak, a kutya az ajtó előtt he- ver s a pók a gerendák kö- zött ülnek hálójuk közepén csóndesen. Végtelen csón van a legény az ajtófélfának háttá- illtében a fejét és énekel. Ki- nek? Magának és talán ...

A lány a virágot már a feje alá tette és most csendesen ring vele az ágy. A tavasz szél- ről énekel a legény:

Rozsok között cicáz a szél,
Barázdát karmol, szívhez ér,
Szővények alján szöszmötöl
S lányhajból sarkantyút pödör.

Mi a bíró dühös lesz, abla- kot tár és kiszól:
— Ne kántálj, hé! Bolond vagy talán? —
Erre elszakad a nóta, a le- gény lefekszik s szalmára és csón lesz.

De a lány nem alszik, Isten tudja miért. S az ágya forró és nyugtalan, mintha meleg ha- bok ringatnák messzebb, egy- re messzebb.

A kukoricafosztás első, cso- dálatos éjszakaiban, mikor a bor- tól s nótáktól mindenki alszik már, s a szoligalegny valahol i- deden pajták alatt áradozik, ki- oson hozzá. Meztitáb oszon, láb- ujjhegven a tornác hűvös kö- is. De jól vigyázz, fel ne gyujts- valamit és meg ne lopj! Hé! — kiált az istálló felé, ahol a szol- galegny ül az ajtóban — rákd el az istrángokat és vigyázz, nézz a kezére!